

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра менеджменту і логістики

КОМПЛЕКСНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА:
Забезпечення продовольчої безпеки України шляхом
розширення борошномельної галузі
Головний керівник – д.е.н., проф. Ігор САВЕНКО

на тему: Розширення мережі борошномельних підприємств на території
України

ШИФР КРБ. МІЛ.1.689-03.29.1

Здобувачка Олена Григорян

Керівник д.е.н., проф. Ігор САВЕНКО

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 17 травня 2023 р., протокол № 15

Завідувач кафедри менеджменту і логістики _____ Ірина СЕДІКОВА

(підпис)

Одеса – 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Актуальність дослідження. Розвиток борошномельної промисловості, наряду із забезпеченням сировиною для базового продукту харчування – хлібобулчними виробами та сировиною для глибинної переробки зерна, виступає перспективний напрямок міжнародної торгівлі. Підприємства-виробники борошна, як безальтернативні учасники технологічного ланцюга з забезпечення населення хлібобулчними виробами, відповідають в прямому сенсі за харчову безпеку держави. Тому, доцільно дослідити діяльність підприємств борошномельної промисловості, та виявити проблеми і перспективні напрями подальшого їх розвитку в післявійськовий час.

У першому розділі «Теоретичні аспекти забезпечення продовольчої безпеки держави» визначено сутність поняття «продовольча безпека держави», досліджено роль харчової галузі в забезпеченні продовольчої безпеки держави, зроблено висновки за розділом 1.

У другому розділі «Борошномельна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку» досліджено стан світового ринку борошна, результати діяльності підприємств борошномельної галузі України проведено аналіз фінансово-господарської діяльності філії Акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Одеський комбінат хлібопродуктів», зроблено висновки за розділом 2.

У третьому розділі «Зміна стратегії експорту сировини аграрного сектора на стратегію випуска продукції з високою добавленою вартістю» досліджено перспективні напрями розвитку мережі борошномельних підприємств в Україні, розроблено та економічно обгрунтовано проект з організації виробництва кукурудзяного борошна та кукурудзяних круп на філії АТ «ДПЗК» Одеський КХП, зроблено висновки за розділом 3.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить 69 сторінки, 18 таблиць, 5 рисунків. Перелік посилань нараховує 30 найменування.

Ключові слова: світовий ринок борошна, борошномельна галузь, глибинна переробка зерна, сировинна стратегія, продукція з доданою вартістю.

SUMMARY

Relevance of research. The most important problem of modern times is ensuring food security of Ukraine through the development of industrial processing of products of the agrarian sector, achieving rational standards of food consumption per capita. For this, it is necessary to create economic and legal relations in all branches of the food complex. Reforming the agro-industrial sphere involves a combination of market forms of management with active state support aimed at improving the control of socio-economic processes. Agrarian reforms provide for the establishment of equivalent inter-industry exchange, ensuring parity pricing and strengthening integration processes between producers of agricultural products and processing enterprises.

In the first chapter "Theoretical aspects of ensuring the food security of the state" the essence of the concept of "food security of the state" is defined, the role of the food industry in ensuring the food security of the state is investigated, conclusions are drawn according to chapter 1.

In the second chapter "Flour-milling industry of Ukraine: current state and prospects for development", the state of the world flour market was investigated, the results of the enterprises of the flour-milling industry of Ukraine were analyzed, the financial and economic activity of the branch of the joint-stock company "State Food and Grain Corporation of Ukraine" "Odesa Bakery Combine" was made. conclusions according to section 2.

In the third chapter, "Change in the strategy of exporting raw materials of the agricultural sector to the strategy of producing products with high added value", promising directions for the development of the network of flour milling enterprises in Ukraine were investigated, a project on the organization of the production of corn flour and corn grits at the branch of JSC "DPZK" Odesa KHP was developed and economically substantiated , conclusions are made according to section 3.

The bachelor's thesis contains 69 pages, 18 tables, 5 figures. The list of links includes 30 names.

Keywords: flour milling industry, export processing, added value, logistics.

ЗМІСТ

	Стор
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	11
1.1. Сутність поняття «продовольча безпека держави».	11
1.2. Роль харчової галузі в забезпеченні продовольчої безпеки держави.	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. БОРОШНОМЕЛЬНА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	23
2.1. Стан світового ринку борошна	23
2.2. Аналіз діяльності підприємств борошномельної галузі України.	29
2.3 Аналіз фінансово-господарської діяльності філії АТ «ДПЗКУ» Одеського КХП.	37
Висновки до розділу 2.	49
РОЗДІЛ 3. ЗМІНА СТРАТЕГІЇ ЕКСПОРТУ СИРОВИНИ АГРАРНОГО СЕКТОРА НА СТРАТЕГІЮ ВИПУСКА ПРОДУКЦІЇ З ВИСОКОЮ ДОБАВЛЕНОЮ ВАРТІСТЮ	50
3.1. Перспективні напрями розвитку мережі борошномельних підприємств в Україні	50
3.2. Розробка та економічне обґрунтування проекту з організації виробництва кукурудзяного борошна та кукурудзяних круп на філії АТ «ДПЗК» Одеський КХП.	53
Висновки до розділу 3.	62
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження

Найважливішою проблемою сучасності є забезпечення продовольчої безпеки України шляхом розвитку промислової переробки продукції аграрного сектору, досягнення раціональних норм споживання продуктів харчування на душу населення. Для цього необхідно створити економічні та правові відносини в усіх галузях продовольчого комплексу. Реформування агропромислової сфери передбачає поєднання ринкових форм господарювання з активною підтримкою держави, спрямованою на підвищення керованості соціально-економічними процесами. Аграрні реформи передбачають встановлення еквівалентного міжгалузевого обміну, забезпечення паритетного ціноутворення та посилення інтеграційних процесів між виробниками сільськогосподарської продукції та переробними підприємствами. Приоритетним напрямом розвитку економіки є відказ від сировинної експортної політики, шляхом створення в Україні потужної переробної індустрії як структуроформуючої ланки агропромислового сектору економіки та забезпечення випуску конкурентоспроможних продовольчих товарів за рахунок нарощування виробництва зерна, продуктів його переробки.

Ступінь дослідження проблеми.

Теоретико-методичним аспектам розширення мережі борошномельних підприємств на території України присвячено ряд наукових праць вітчизняних та закордонних вчених та практиків, таких, як Голікова К.П., Заїчковський А.О., Кваша С.М., Одінцов М.М., Піліпенко О.Є., Савенко І.І., Седікова І.О., Сичевський М.П., Хрипюк В.І., Чечель О.М., Шибаніна О.В., Юрченко А.О. В той же час вивчення наукової літератури дає можливість стверджувати, що дане питання потребує поглибленого дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування та розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо розширення мережі борошномельних підприємств на території України.

Основними **завданнями**, що стоять для досягнення поставленої мети є:

- визначити сутність поняття «продовольча безпека держави»;
- дослідити роль харчової галузі в забезпеченні продовольчої безпеки держави;
- провести аналіз діяльності підприємств борошномельної галузі України
- провести аналіз діяльності філії АТ «ДПЗК» Одеський КХП
- визначити перспективні шляхи переходу від сировинної експортної стратегії до стратегії виробництва продукції з високою добавленою вартістю зернового сектора України;
- розробити та економічно обґрунтувати проект з організації виробництва кукурудзяного борошна та кукурудзяних круп на філії АТ «ДПЗК» Одеський КХП.

Об'єктом дослідження виступає процес розширення мережі борошномельних підприємств на території України.

Предметом дослідження виступають методичні та практичні засади процесу розширення мережі борошномельних підприємств на території України.

Методи дослідження.

Теоретичною і методичною основою проведених досліджень стали наукові концепції і теоретичні розробки провідних вітчизняних і закордонних учених в царині діяльності підприємств хлібобулочної галузі. У процесі досліджень застосовувались: метод теоретичного узагальнення та порівняння, індукції та дедукції, системний метод, метод синтезу та методи аналізу та динаміки.

Інформаційно-нормативною базою виконаного дослідження виступають загальнонаукові положення та закони функціонування ринкової

економіки, наукові праці класиків економічної теорії, менеджменту та публікації провідних вчених і фахівців з проблем стійкого розвитку підприємств.

Інформаційну базу дослідження склали офіційні статистичні матеріали Держкомстату України, звіти про результати діяльності, філії Акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Одеський комбінат хлібопродуктів», інформаційні ресурси мережі INTERNET, літературні джерела,

Кваліфікаційна роботи першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти містить 69 сторінки, 18 таблиць, 5 рисунків. Перелік посилань нараховує 30 найменувань.

ВИСНОВКИ

В процесі написання кваліфікаційної роботи:

– визначено сутність поняття «продовольча безпека держави», як наявність на продовольчому ринку країни такої кількості продуктів харчування, якої достатньо для підтримання здорового способу життя населення; доступність цих продуктів абсолютно для всіх верств населення. Виділяючи національну продовольчу безпеку як генеральну ціль аграрної політики, фахівці, які займаються продовольчою безпекою, пропонують зосередити увагу на наступних її аспектах: продовольчому, сільськогосподарському, зовнішньоекономічному, агропромисловому, а також соціальному.

– досліджено роль харчової галузі в забезпеченні продовольчої безпеки держави. Розвиток харчової промисловості – основа продовольчої безпеки країни. До харчової галузі належать понад 40 підгалузей, які забезпечують населення країни більшістю продуктів харчування, при цьому має потужний експортний потенціал. Продовольчий аспект виступає вихідним в аналізі пріоритетів, оскільки слугує кількісним виразом основної цілі аграрної

політики – продовольчій безпеці. Він визначає рівень забезпечення країни продовольством, у тому числі власного виробництва, обсяги необхідних резервів продуктів харчування і сільськогосподарської сировини, а також фізіологічні та платоспроможні межі попиту на продукти харчування на внутрішньому ринку, та характеризується показниками існуючої структури споживання і його фізіологічними нормами.

– проведено аналіз діяльності підприємств борошномельної галузі України: На сьогоднішній день українське борошно є одним з найдешевших на світовому ринку, через що його якість свідомо сприймається імпортерами як більш низька. Другим, не менш важливим кроком є розвиток експортного кредитування, яке в Україні слабо представлене. Ну, і остання теза: для українських переробників зерна борошно не може і не повинне вважатися єдиним і безальтернативним напрямом розвитку експорту. Обсяги світової торгівлі крупами, зерновими пластівцями, висівками, а також іншими видами продуктів переробки зерна демонструють вищі темпи зростання в порівнянні з борошном. Тому поряд з диверсифікацією та розвитком ринків збуту борошна було б доцільно спрямувати зусилля на розширення лінійки експортованих товарних позицій.

– проведено аналіз діяльності філії АТ «ДПЗК» Одеський КХП, який здійснює такі основні види діяльності: оптова торгівля хлібопродуктами, в тому числі і на експорт; виробництво борошна та круп; надає складські послуги зі зберігання зернових культур; переробка продовольчої пшениці на давальницьких умовах з виходами у відсотках від ваги зданої пшениці. Однак, на підставі аналізу звітів Одеського комбінату хлібопродуктів можна зробити висновок про те, що комбінат практично не здатний здійснювати ритмічну виробничо-господарську діяльність, його фінансове становище вкрай нестійке і комбінат знаходиться на межі банкрутства.

– визначено перспективні шляхи переходу від сировинної експортної стратегії до стратегії виробництва продукції з високою добавленою вартістю зернового сектора України; Враховуючи військовий стан, блокаду морських

портів, рішенням окремих країн Східної та Центральної Європи ввести заборону на імпорт українського зернового збіжжя, на даний час існує два найбільш оптимальні варіанти вирішення проблеми реалізації зерна – розвиток тваринництва та глибока переробка зерна. Альтернативний шлях вирішення проблеми — будівництво сучасних високотехнологічних заводів із глибокої переробки зерна кукурудзи, які зможуть виробляти, наприклад, лізин та інші супутні продукти. Основними продуктами глибокої переробки зерна кукурудзи є крохмаль, спирт, лізин, глютен, борошно, масла, поліол і корми.

– розробка та економічне обґрунтування проекту з організації виробництва кукурудзяного борошна та кукурудзяних круп на філії АТ «ДПЗК» Одеський КХП. Україні займати четверте місце по постачаннях кукурудзи на міжнародний ринок. Втім останнім часом вирощування кукурудзи стало не таке прибуткове, як раніше. Зерна на світовому ринку виявилось занадто багато і ціни на нього істотно знизилися. У цій ситуації виходом могла б стати переробка зібраної кукурудзи на території України і продаж її у вигляді борошна і круп, ціни на які менш схильні до різких коливань. Крім того, в країні залишалось б більше доданої вартості і збільшився рівень зайнятості. Однак, з переробкою кукурудзи в Україні проблема. Тому створення переробних потужностей для виробництва кукурудзяної крупи і борошна вельми актуально і досить вигідно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чечель О.М. Регулювання формуванням та розвитку економіки агропромислового комплексу як основи продовольчої безпеки території//Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія —Економіка та менеджмент, - 2005, - № 6-7 (18-19), - с. 81-87.

2. Шибаніна О. В. Формування і ефективний розвиток продовольчого підкомплексу АПК: монографія / Шибаніна О. В. — К.: ННЦ ІАЕ, 2007. — 368с.

3. Кваша С.М. Зовнішньоекономічна діяльність АПК України: стан, стратегія і тактика розвитку / С.М. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2012, вип. 22, ч.ІІ 5 Кваша. — К.: ЗАТ —НІЧЛАВАІІ. — 2000. — 252 с.

4. Щекович О.С. Формування пріоритетів та розвиток аграрної політики України. / О.С. Щекович. — Київ: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2009. — 278 с.

5. Одінцов М.М. Моделювання факторів формування продовольчої безпеки. Гойчук О.І. Продовольча безпека. Монографія. / О.І. Гойчук. — Житомир: Полісся, 2004. — 348 с.

6. Гойчук О.І. Продовольча безпека. Монографія. / О.І. Гойчук. — Житомир: Полісся, 2004. — 348 с.

7. Зеленська О.О. Система продовольчої безпеки: сутність та ієрархічні рівні / О.О. Зеленська // Вісник ЖДТУ.- 2012. - № 1 (59). - С.108-112

8. Голюкова К.П. Продовольча безпека держави: сутність, структура та особливості її забезпечення. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2012, вип. 22, ч.ІІ

9. Заїнчковський А. О., Сичевський М. П. Стан і перспективи розвитку підприємств харчової та переробної промисловості України // Вісник соціально-економічних досліджень. 2011. № 2. С. 22–26.

10. Пилипенко О. Є. Розвиток харчової промисловості України // Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2017. Т. 23. № 3. С. 15–25.

11. <https://vue.gov.u>

12. Сичевський М. П. Харчова промисловість як основа продовольчої безпеки та розвитку держави. Київ : Аграрна наука, 2019. 388 с.

13. Юрченко А. Ю. Особливості функціонування та інноваційного розвитку борошномельних підприємств на продовольчому ринку України // Економіка та управління підприємствами. 2017. № 11. С. 344–348.
14. Хрип'юк В. І. Харчова промисловість України: ретроспективний аналіз та сучасні проблеми розвитку // Економіка АПК. 2018. № 9. С. 77–86.
15. Приходько Д. Інвестиційний центр FAO. <https://a7d.com.ua/novini/41719-stan-svtovogo-rinku-boroshna.html>
16. <https://latifundist.com/novosti/60745-nazvano-top-10-virobnikiv-boroshna>
17. <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1531709#gallery-1>
18. <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/766/answerptppp.pdf>
19. Гринько Т. В., Лесів І. Г. Проблеми та перспективи розвитку підприємств кондитерської промисловості України // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Т. 31 (70). № 2. С. 171–177.
20. Маркіна І. А., Большакова Є. Л. Особливості функціонування та тенденції розвитку ринку м'яса та м'ясної продукції в Україні // Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 4. № 4. С. 119–128.
21. Новойтенко І. В., Слободян Н. Я., Малиновський В. В. Перспективи розвитку харчової промисловості в Україні // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 454–460.
22. Римар О. Г., Мазуркевич І. О. Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості України // Економіка та держава. 2021. № 3. С. 66–70.
23. Рожко З. П., Струс Л. А., Чеснік Н. М. Конкурентоспроможність українських підприємств молочної промисловості на міжнародному ринку // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Т. 30 (69). № 2. С. 61–66.
24. Семенко О. Г. Аналіз розвитку харчової промисловості України // Економічний вісник університету. 2017. Вип. 33 (1). С. 168–182.

25. Семенчук І. М., Мала К. Ю. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості // Агросвіт. 2019. № 4. С. 56–61.
26. Семко Т., Власенко І. Олійно-жирова галузь України: виклики та потенціал розвитку // Товари і ринки. 2019. № 3. С. 50–59.
27. Римар О. Г., Мазуркевич І. О. Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості України // Економіка та держава. 2021. № 3. С. 66–70.
28. Румянцев А. П. Інфраструктура транскордонних товарних потоків / Румянцев А. П., Яремович П. П. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 2, Том 1. – С. 232–235.
29. Попова Н. В. Сучасні тенденції розвитку транспортно-логістичних систем / Попова Н. В., Шинкаренко В. Г. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2016. – № 53. – С. 54–6
30. Ценклер Н. І. Логістичний потенціал регіону: сутність і методичний підхід щодо його оцінювання / Н. І. Ценклер // Економічний форум. – 2016. – № 1. – С. 84–91.